

ARVI JÄRVENTAUS ÉS HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

Herczeg Mihály kutatásának eredményeként egy nem mindennapi tanulmányt kap kézhez a kedves olvasó. A finn-ugor kapcsolat nyomában járó **Arvi Järventaus** vásárhelyi és környékbeli élményeiről, a dél-alföldi emberek életéről ad hiteltel képet.

Arvi Järventaus finn író a Botteni öböl és az Oulu folyó találkozásánál, Oulu városban 1883-ban látta meg a napvilágot. Kovácsmester édesapjától a munka megbecsülését, az empátia készséget a szegény emberek irányába, az igazsághoz való ragaszkodást; anyjától a jóság és szépség iránti vonzalmát örökölte. A hallei egyetem elvégzése után egyházi pályára lépett. Néhány évig lapp földön káplánkodott, majd evangélikus esperesként Sodankyläben lelkészkedett. Lappföldi élményeit *Kereszt és varázsdob* című regényében örökítette meg. Ezek a lappok a 20. század elején is a sámánhit bűvkörében éltek. Lelkész létére megértéssel ábrázolja őket. [Arvi Järventaus: *Kereszt és varázsdob*. Ford. Kodolányi János, Bp. 1943.] 1916 után negyedszázadon át sorra jelentek meg regényei. „Hús regénye jelent meg eddig, közülük három állami díjat nyert. A regények közvetlen hangúak, sok esetben történelmi tárgyúak és a néplélek hallatlan ismeretét árulják el. Írójuk lelkes propagálója a finn és magyar nép közös származását hirdető történelmi megállapításnak. És Arvi Järventaus, az Ezer tó országának kiváló tehetségű fia, aki nem politikus és aki jól tudja, hogy a kicsiny Finnország csak rokoni érzéseivel, szeretetével segítheti a vele közös eredetű, mostoha sorsba került Magyarországot.” [Csongrádi Újság, 1930. szept. 28.]

Cikkei gyakran szóltak a távoli rokon népekről, azok sorsáról. Nem volt ez véletlen. Az akkor még orosz elnyomás alatt élő Finnországban termékeny talajra hullottak a finn - ugor rokonságról szóló eszmék. 1883-ban Helsinkiben már Finn-Ugor Társaság alakult. [Új Magyar Lexikon, Finn Ugor Társaság szócikke.; Világirodalmi Lexikon Arvi Järventaus szócikke.] Magyar írókat, költőket fordítottak

Arvi Järventaus

(foto: www.lapinkrjailijat.rovaniemi.fi)

finn nyelvre. Nem véletlen, hogy Arvi Järventaus kedves olvasmánya Petőfi Sándor, Jókai Mór, később Gárdonyi Géza és Herczeg Ferenc történelmi regényei. 1921-ben tartották az I. finn-ugor kongresszust Helsinkiben. Az egyébként is emocionális beállítottságú költő- íróban ekkor születhetett meg a vágy: eljutni egyszer a magyarok közé. Hat lánygyermek nevelésének gondja mellett nem kis áldozatába került összegyűjteni a pénzt, hogy részt vegyen Budapesten az 1928-ban rendezett III. finn-ugor kultúrkongresszuson.

A kongresszus megnyitó előadásán gróf Klebelsberg Kunó kifejtette, hogy a szláv népeket a pánszláv gondolat, a németeket a pángermán szellem fűzi egybe - a finn-ugor népeket kizárólag kulturális és tudományos együvé tartozás kapcsolja össze. Mindhárom nemzet megszenvedte az orosz elnyomást. Maga a közös ellenség is közelebb hozza egymáshoz az egyébként is rokon népeket... (Similis simili gaudet). De összefűz a közös sors is: a magyarok a török iga után német hatalom alá, - a finnek svéd elnyomás után orosz szolgásgába jutottak...

Ezen a kongresszuson ismerkedett meg a finnül beszélő vásárhelyi banktisztviselővel, Kisfaludy Jánossal, akivel életre szóló barátságot kötött. [Köztudott, hogy a Kisfaludyak a Csák

nemzetségből származnak. Névadójuk a Sopron megyei Kisfalud, Kapuvártól délre. Birtokaik Bars, Pozsony és Vas vármegyében voltak, de sehol sem nagybirtokosok. Kisfaludy András Zsigmondtól kapott címeres levelet 1419-ben. Érdekes a címerük: 3 fekete halmon 3 ágú koronában kiterjesztett szárnyakkal áll egy holló, jobb karmában kettős kereszttel. A sisakdísz 3 struccotoll. A Vas vármegyei Kisfalud Szentgotthárdtól délre feküdt, azóta össze is olvadt azzal. A Vas vármegyei Kisfaludyak az 1458. évi összeírásban szerepelnek néhány portával. Az 1582. évi dicalis összeírásban is csak 3 portájuk van Vas vármegyében. 1704-ben Kisfaludy László Károlyi Sándor felhívására sereget toboroz, Kisfaludy György pedig a lóról leszállt kurucokkal elfoglalja Kőszeg várát. A Kisfaludiaknak igazi nagy birtokaik nem voltak. Ahhoz a kisnemesi réteghez tartoztak, amely fogékony a haza sorsa iránt. A Dunántúlon több Kisfalud is előfordult. A névadó Sopron vármegyében, a Vas megyei Szentgotthárd közelében, a Fejér megyei Székesfehérvártól keletre még ma is létezik.

Az Arvi Järventaussal kapcsolatba került Kisfaludy János Pápán született 1891-ben. Apja Kisfaludy Miklós, anyja Voltráb Mária. A felesége, Ágfalvy Márta, Budapesten született. Hódmezővásárhelyre a Magyar Olasz Bank tisztviselőjeként került az 1920-as években, ahol nyugdíjazásáig élt. Új háza az I. kerület Szivárvány utca 11/a szám alatt volt (1930-as adat.)

Arvi Järventausban ekkor született meg a trilógia megírásának gondolata. „Ebben fogja felhívni elsősorban Finnország és az egész világ figyelmét a Trianonban Magyarországgal elkövetett igazságtalanságra.” [Csongrádi Újság, 1930. szept. 28.]

Ehhez azonban kevés a lelkesedés. Aki hitelességre törekszik, annak történelmi forrásokat is kell ismernie, tanulmányoznia kell az itteni tájat és embereket, impressziókat kell gyűjtenie. Ebben lehetett segítségére Kisfaludy János, aki megszervezte az író számára egy ilyen tanulmányutat. Persze ő sem nélkülözhetette a városvezetés támogatását.

Szerencsére a törvényhatósági joggal felruházott város vezetősége nemcsak hogy nem zárkózott el a támogatástól, hanem még maga is kapott az alkalmon, hogy itt a lehetőség felhívni a közönyös világ figyelmét arra a nyomorúságos állapotra, amelybe a trianoni szerződés taszította hazánkat, és amelynek a súlya a gazdasági válság idején duplán nehezedett ránk.

Hódmezővásárhely komolyan vette a neves író érkezését. 1930. szeptember 14-én maga Szathmáry Tihamér kormánybiztos – főispán utazott elébe Kisfaludy János társaságában. A Magyar-Olasz Bank igazgatója Kisfaludynak az évi szabadságát arra az időre rögzítette, amikor az illusztris vendégét kalauzolja.

Arvi Järventaus elhelyezéséről maga a polgármester gondoskodott. Két hónapra kibérelt Kerekes István hősi halált halt műkertész és virágkereskedő özvegyétől, Lehotay Teréztől egy csendes kis szobát a Nagy Sándor utca 8. szám alatt. Innen járta a környéket az író tolmács barátja kíséretében. [Özv. Kerekesné háza azért érdekes, mert a belvárosban olyan csendes utca, hogy falusi utcának is beillett volna. A 600 négyzetméteres portát még Kerekes István virágkertészkedésre rendezte be. Özvegy felesége folytatta a virágtermelést és eladást.] Nem maradt ránk följegyzés arról, milyen terv alapján haladtak, de a látogatások sorrendje gondos előkészítésre, szervezetségre utal. A közelitől a távolabbi felé haladtak. Mindjárt itt volt az Imre József-féle házban elhelyezett Városi Múzeum és Könyvtár. A múzeum néprajzi jellegű tárgyait 1928-ban Cs. Sebestyén Károly szakértő bevonásával újra rendezték, hatalmas tároló szekrényekben helyezték el.

Mezőgazdaság eszközei

Halász szerszámok

Pásztorkodás

Tálas munkák

Szoba berendezés

Konyha berendezés

Ezeket Arvi Järventaus tanulmányozhatta. Amikor a városnak megköszönte a szíves vendéglátást, külön köszönetet mondott a „múzeum és könyvtár” segítőkész dolgozóinak.

A Városi Múzeum 1929-től kezdve „Régészeti Osztállyal kibőví-

Szer - templomrom

(forrás: HDK)

tett” státuszt nyert. [Kiss Lajos: Emlékezések a Hódmezővásárhelyi Múzeum alapításáról. Évszám nélkül. Ságvári nyomda, 76. p.] Ennek okán a múzeum két kis földszinti termét rendbe is hozták, de egyéb költségekhez nem járultak hozzá. Így az 1928-ban beharangozott ásatásokat továbbra is a Szegedi Egyetem Földrajzi Intézete fedezte Banner János régész irányításával, aki 1929. augusztus 5-től szeptember 7-ig ásatott a határ több pontján (Kökénydombon is!). 1930-ban augusztus 1-től szeptember 3-ig [Banner János: A Hódmezővásárhelyi Városi Múzeum Régészeti Osztályának első öt éve. Szeged, 1934. 25. p.] az itt talált anyagot a Városi Múzeumban akár Järventaus is megszemlélhette. Az agyagművesség igencsak foglalkoztathatta az író gondolatvilágát. Később elkísérték a Művészek Majolika Telepére, onnan pedig egy újjáépített cserepes (Bán Ferenc) műhelyébe. Ott Järventaus elmondta, hogy az ő hazájában összesen jó, ha pár száz cserepedény akad. Az újságíró szerint biztosította a mestert, hogy majd egy készülő munkájában tüzetesen leírja a cserepeség minden műveletét a korongozástól a kiégetésig.

A szegedi múzeumban lett volna a vásárhelyi határból kikerült régészeti anyagnak, de ezt sosem vették szigorúan. Esetleg csak olyankor, ha maga a Szegedi Múzeum ásatott. Így

például Móra Ferenc Kishomokról magával vitte a gepida leleteket 1928-ban. Nyilvánvalóan elvitte a kiszombori avar és honfoglalás kori sírok feltárt anyagát is. 1930-ban megint Kiszomboron ásatott, szeptember 5-től október 11-ig. Horger Antal, a Szegedi Egyetem nyelvészprofesszora is elkísérte Järventaust erre az útra. (Péter László 1983-ban ír erről az ásatásról, megemlítve, hogy Arvi Järventaus híres finn író is megtekintette. = Könyvtáros, 1983. 3. sz.). Avar és honfoglalás kori sírokból fegyverek, kengyelek, zablák, ékszerek kerültek elő. Móra felhívta a figyelmüket arra, hogy míg az avarok egész lóval temetkeztek, a magyarok csak a ló fejével és lábával. Amíg Järventausék a vásárhelyi látnivalókkal ismerkedtek és amíg Kiszomboron sírfeltáráson vettek részt, addig a Csongrádi Újság máris beharangozta az eljövendő látogatásukat. 1930. szeptember 21-én írja: „Arvi Järventaus finn író a jövő héten érkezik Csongrádra. Megírtuk, hogy Arvi Järventaus, a neves finn író Magyarországra érkezik, hogy készülő honfoglaláskori, magyar tárgyú regényéhez az Alföldön gyűjtössel impressziókat. Järventaus – aki lutheranus esperes barátjának, Kisfaludy Jánosnak, a kitűnő finn-magyar műfordítónak vendége Hódmezővásárhelyen, néhány hét óta és a jövő hét derekán, Kisfaludy István dr. kir. járásbíró meghívására Csongrádra is ellátogat. Fogadtatásáról és kalauzolásáról a Csongrádi Közművelődési Egyesület fog gondoskodni.”

Szeptember 25-én Hódmezővásárhely város autójába szállt Arvi Järventaus, Kisfaludy János és felesége, valamint Pályi Sándor gazdasági felügyelő, aki a Duna -Tisza közti Mezőgazdasági Kamarát képviselte. A sövényházi útról letérve, a major épületeit elhagyva, megpillantották Szer középkori falu impozáns falmaradványait.

A lenyűgöző látványértékéből mit sem von le, hogy ők ott és akkor nem a szeri monostort látták, hanem a tatárjáráskor elpusztult Szer falu plébánia templomának romjait. Trogmayer Ottó írta erről a romról: „Amit Göndöcs láthatott, 9 méter hosszú és 7 méter magas volt. A műemlék utolsó maradványát 1950-ben pusztították el.” [Trogmayer Ottó: Fecerunt magnum Áldomás In.: A Középkori Dél-Alföld és Szer. Szerk. Blazovich László, Szeged, 2000.] „Az

épület maradványok sorsát megpecsételte az a barbárság, hogy a még szét nem hordott maradványokon, omladékokon gyakorolta lövészeti tudományát az 50-es években a magyar tüzéség.” [Vásárhely és Vidéke, 1993. aug.12.2.p. (Herczeg Mihály személyes emlékei szerint ez az 1950 nyarán tartott hadgyakorlaton történt.)] A Genius loci így is tiszteletet parancsolt. De hogy nem turisták bámészkodnak itt, önkéntelenül is vigyázzba állva elénekelték a Magyar Himnuszt... Aztán átbálgattak a 700 méternyire lévő Árpád- emlékműhöz. Megrendülten hallgatta Arvi Järventaus, hogy az öt milleniumi emlékből már csak ez az egyetlen a miénk... Brassó, Ungvár, Pozsony, Zimony hasonló létesítményeit földig rombolták... Talán éppen ennek az elérzékenyült pillanatnak a hatása készítette az író, hogy néhány óra múlva Bokroszon azt ígérje: „Éljen, éljen az ÉP, EGÉSZ Magyarország, amely úgymint rövidesen a miénk lesz.” Hangsúlyozta, hogy „a jövőben még nyomatékosabban fog a magyar ügyért szólni, mint pedig tette eddig” (Csongrádi Újság, 1930. szept. 28.).

Alsópusztaszerről Alpárra köcsiztek, ahol a templomdombról nézve találgatták, mekkora lehetett az a bizonyos földvár...

Majd a bokrosi iskolához vitte őket az autó, ahol már vártak rájuk. A „bukrosparti tanyai iskolában” a vendég tiszteletére a tanulók elénekelték a finn nemzeti dalt. Järventaus meghatottan köszönte a kedves fogadtatást. Megkérte a tolmácsát, fordítsa le szavait. Magyarul még hozzátette: „Szébb jövőt adjon az Isten a magyarnak”... A Bokrosi Gazdakör feldíszített helyiségében magyaros vendégszeretettel fogadták a város képviselői - élükön kisleludai Kisfaludy doktor királyi járásbíróval a város tanácsnokai, rendőrfőnöke, iskolaigazgatói, a gazdakör vezetősége – összesen két tucatnál is többen. Az asztalokon őszirózsák közt finn és magyar zászlócskák, amelyeket Jovanovics tanító néni fénypapírból ragasztatott össze a tanítványaival. A csigaleves felszolgálása előtt a körelnök felszólítására elénekelték a Himnuszt, egy levante pedig elszavalta a Magyar Hiszekegyet:

Hiszek egy Istenben

Hiszek egy hazában

Hiszek egy isteni örök igazságban

Hiszek Magyarország feltámadásában.

Arvi Järventaus rövid beszédét így fejezte be: „Legforróbb óhajom, hogy ez a királyi ország, melynek nyelve szebb mint a legszebb zene, visszakapja régi határait!”

A cserkészcsapat parancsnoka felidézte találkozásukat finn cserkészekkel az angliai jamboreen. Az esti tábortűzhöz sorra jöttek a különböző országok cserkészei. A franciák kabaréztak, az angolok sportmutatványokkal szórakoztatták őket, az amerikaiak zsonglőrödtek. Amikor a finnek jöttek, csak átkarolták egymást, ki-ki a maga nyelvén énekelt... „egy szót sem szoltunk, csak kezet szorítottunk és éreztük, hogy az egész nagy világon a mi szívünk, lelkünk rokon egymással”. [Csongrádi Újság, 1930. szeptember 28.] A magyarruhás lányok ezután behozták a csigalevest tyúkhússal és az elmaradhatatlan birkapaprikást, no meg a karafinákban a csongrádi vörösbor.

Átkelés a Tiszán - (forrás: HDK)

Ebéd után a bukrosparti szőlők megtekintése következett. Éppen akkor szüretelték a csongrádi kadarkát. A pálinkaivók országából jött vendég a mennyországban képzelte magát. Most értette meg, miért szerepel a magyarok himnuszában a kenyér mellett a bor is. Bent, Csongrádon, napokon át tanulmányozta a múzeumi tárgyakat, népszokásokat.

A Szent Imre Reálgymnázium nagy csónakján tiszai kirándulást is szerveztek számára, hogy a helyszínen lássa a híres „bódi révet”, érezze a Tisza vizének felejthetetlen illatát. Csónakkal feleveztek a Körös-torokig. A sebesen rohanó finnországi vizek után mély benyomást tett rá a Tisza és a Körös sajátos han-

gulata, a lombos erdők látványa. Szeptember 28-a után ismét Vásárhelyen tartózkodik, járja a határt, gyűjti az élményeket. Fölkereste Körtvélyesnél a Holt-Tiszát. Gyönyörködött a néma csöndben, a fákról fölröppenő kócsagokban, a békák szünni nem akaró muzsikájában. Az ártérben, a gyümölcstől roskadó körtefák megcsodálása után, a foknál egy öreg halász a szolgafán nagy bográcásban fővő „halpaprikához” invitálta őket. Az előzőleg megfőtt apró halakat cserép csikmákszűrőn trücskölte éppen át, majd a felaprított harcsa- és kecsége szeleteket dobálta bele a hagymás, paprikás lébe. A vendégeket maga faragta fakanállal kínálta. A halszágú Finnországból jött vendég dicsérete valószínűleg nem udvariassági gesztus lehetett... Visszafelé jövet megtekintették Balogh Sándor tanyáját, ahol az ezüstpitykés mellényű, kunkalapos juhász a szikes legelőn harminc-negyven

rackajuhot terelgetett. Ilyeneket hoztak eleink az őshazából.

Sok emberrel szóba elegyedtek kint, a határban, de benn, a városban is. Mindjárt a Nagy Sándor utcai házzal szemben, a 13. számú háznál öreg ember üldögélt a kapuban, a gondolkodó székben. Tűzszeresével éppen tüzet csiholt, a parázsló taplóval aztán meggyújtotta a tajtékipába tömködött dohányt. Mint kiderült, ezt az embert Tárkány Szücsnek hívták...

Máskor pásztoremberektől kérte el ezt az ősi eszközt. Sor került arra is, hogy bemutassák neki a tanyavilágot.

Jóllehet, a nagy gazdasági válság nagyon is éreztette hatását, az 1930-as években még magas az állatok

létszáma. [Magyar Statisztikai Közlemények 100. kötet, 9-11. oldal – KSH. Statisztikai Havi Közlemények XXXII. (1929) 174. p. Duna-Tisza-közi Mezőgazdasági Kamara, 1937.] Évente átlag 12-14 000 lovat számlálnak a statisztikusok, 12 000 szarvasmarhát és 40-50 000 darab sertést. A baromfik száma néha eléri az egymillió darabot. Amerre csak vitte a féderes kocsi, mindenfelé szebbnél szebb állatokat látott. Műveletlen szántóföld egy talpalatnyi sehol. A 6000 tanyában 24 000 ember él. A tanyákat – a Pusztát kivételével – fák veszik körül. A statisztika szerint 1929-ben a vásárhelyi határban 36 981 db meggyfa, 26 087 darab szilvafa volt. [Mezőgazdasági Statisztikai Közlemények 99. kötet, 13. p.] A fenyvesekhez szokott szemét elkápráztathatta ez a másfajta föld. Kísérői jogos büszkeséggel mutogatták neki Gregus Máté epreskertjét, ahol az eperpálinka zamatos ízét összehasonlíthatta a lappföld gabonapálinkájával... Vajon milyen tágra nyílt szemekkel bámulta meg a vásárhelykutasi gazdák pompás furiózóit, gidránjait, arabs félvér lovait. Elvitték Mónus Imre bácsi tanyájába, akinek angol telivér kancái országos I. díjat nyertek. Méray Sándor bonyhádi pirostarka szarvasmarháihoz viszont szakszerűen tudott szólni, mert a szarvasmarha-tenyésztés az ő házában is virágzott. Bodrogi Sándor 50 darabos mangalicafalkáját ugyancsak megcsodálhatta, Arany János 100 darabnyi libája már nem is tűnt neki ritkaságnak, hiszen a legtöbb tanyában láthatta a tarlón csipegető nagytetű ludakat. A Kutasi úton kifelé haladva szemébe tűnhetett a Kenéz-Hódi tanya kőoszlopokon álló galambdúca, ahonnan a galambok százai szálltak fel a magasba és keringtek a tanya körül...

Azon az őszön a Gál-napi vásárt október 12-13-án tartották Vásárhelyen. Järventaust kapott az alkalmon, hogy népszokásokat, népviseletet láthasson. Kisérték a negyvenholdas Vásártérre. Már a Polgári Fiúiskola közelében fölállított 200 személyes lacikonyhából fölséges illatok szálltak: sült a sok kolbász, hurka, lacipecsenye. Döbbetes látvány a többezer lábasjóság közt csizmásan, bekecsekben nyüzsgő paraszti világ. A statisztika szerint ez a vásár nagyon is rosszul sikerült. A fölthajtott 1000 lóból 70 kelt el, az is áron alul. A gazdák éppen ezt akarták

megmutatni, hogy itt a nagy gazdasági válság. Nem tudnak semmiből pénzt csinálni. A bankok követelik a magas kamatot, a hivatal az adót. Itt mindent elárvereznek. A szegény gazdák abba a régi csapdába estek megint, hogy reménykedtek benne: ha a világ tudására jut szerencsétlen helyzetük, majd csak segít valaki... Ezért fogadták olyan lelkesen Arvi Järventaust, akinek a szava eljuthat a világba...

Másnap a kirakodóvásárban már a családjára is gondolhatott Järventaust. Ide kevesen kísérték ki. „Vásárfiát” válogathatott feleségének és lányainak (törökös kendőt, képfestő kötenyt, kis csempéket stb.).

Arvi Järventaust tulajdonképpen megtalálta, amit romantikus lelke keresett. Együtt lehetett magyar emberekkel, akik abban az időben még nagyon is eleven magyaros vendégszeretettel fogadták. Talán korát megelőzve, testvérvárosi kapcsolatok előhírnökét véljük fölismerni abból a kis írásából, amelyet úgy a vásárhelyi, mint a csongrádi sajtó leközölt „Pár szó a vérségi eszme kimélyítéséről” címmel.

„[...] A vidékre tett kirándulások, a magyar kisgazdákkal folytatott beszélgetések, parolázgatások, azok igazán feledhetetlen kedves emléket hagytak hátra lelkünkben. Azt nevezem én igazi kongresszusnak, amit pörkölt, gulyás és jó magyar bor nyakalása közben tartottunk ott kint a tanyákon! A lehörpintett kortyok emléke tartósabbnak bizonyult minden tudós fejtegetésénél, amitől a hivatalos tárgysor csak úgy hemzsegett.

A mindennapi élet nem csupán hivatalos komolykodásból áll. Nem azért járunk rokon-látogatóba, hogy a papírdarabot szorongassuk a szalonkabát szárnya alatt, amire az előre betanult ünnepi beszédet firkantottuk. De-hogy is! – természetes egyszerűséggel toppanunk be, aztán vidám történeteket mesélgetünk egymásnak, beszélgetünk a lovakról, tehenekről, vagy teszem azt, az irodalomról. Kávégzatunk, pipázgatunk és végül: „Isten veletek!” „Aztán majd nézzetek át egyszer mihozzánk is!” Ezt nevezem én közvetlen, szívélyes érintkezésnek.

A rokonsági eszmét is ilyen vágyányokra kell terelni, akkor lesz annak igazán fogantatója. Azért nem szabad egészen mellőzni a hivatalos programot sem, de az egésznek mégis csak a barát-

ságos „Adjon Isten!” és „Hozott Isten!” alapján kell nyugodnia. Tehát a viszontlátásig is szeretetteljes üdvözlőmetem küldöm a kedves hódmezővásárhelyieknek! Köszönet a szíves meghívásért!...” [Csongrádi Újság, 1930. szept. 25.]

Vendel nap táján már kizöldültek a búzavetések. A bolondkocsival csutkaszárt betakarító parasztnak búcsút intett az író. Az őszi esők beálltával már hazafelé készült Arvi Järventaust. Mielőtt elutazott volna, nyílt levélben mondott köszönetet a városnak az itteni élményekért. Elsősorban dr. Mokcsay Zoltán főispánnak, dr. Soós István polgármesternek, Szathmáry Tihaméknak és mindazoknak, akik segítettek.

„[...] *A munka, amibe belefogtam, nem könnyű dolog. Más országban születtem: ez a tény akadályokat gördít útamba és nekem le kell győznöm ezeket az akadályokat. De hiszem, hogy az a lángoló szeretet, amelyet a magyar nemzet, annak ragyogó múltja és történelme iránt érzek, épp úgy az az őszinte részvét, amelyet a mostani Magyarországon szorongatott helyzete keltett bennem, Hódmezővásárhely város irántam tanúsított páratlan barátságával karöltve, erőt ad majd nekem ahhoz, hogy megkezdtem munkámat be is fejezhessem. Így aztán – ha kis részben is bár, módomban lesz viszonzni azt a nagy szeretetet és rokonszenvet, ami itt és egész Magyarországon irányomban megnyilvánult.*

Hajdanában – így olvastam azt a történelemben – a magyarok azt a vendéget, akit megtanultak nagyrabecsülni, felvették a törzs kötelékébe. A legnagyobb tisztesség, amiben valaha is részesülhetek, az a tudat lenne, hogy a magyarok engem is magyarnak tekintenek. Ebben a reményben veszek búcsút és azt mondom: áldja meg az Isten Magyarországot és annak nemes fennkölt lelkületű népét! Kedves kisgazda ismerőseimnek meg kívánom, hogy adjon az Isten jó bort, búzát, békességet! Arvi Järventaust finn író.”

[Vásárhelyi Reggeli Újság, 1930. október 15.]

Bent állt már a vonat a nagy-állomáson, amikor a vendéget így búcsúztatták csikóbőrös kulacs átadása mellett a kisgazdák:

„Fogadd szeretettel ajándékunkat, egy marék búzát, egy kulacs bort és azt, ami legkedvesebb előttünk, egy marék, magyar könnytől, magyar verítéktől áztatott magyar földet. Jelképül

váljon műve. Ebben vált nagy segítőjévé a kongresszuson megismert és megszeretett Kisfaludy János.

„Igazi forráskutatásokra minden bizonnyal az 1930-as, kéthónapos útja alkalmával került sor, amikor a főhadiszállása éppen Hódmezővásárhelyen volt. A magyar városokban, országosan vendégeskedve Järventausnak módjában állt megismerni például az

del foglalkozó regényét írta meg. 1937-ben kész a magyar trilógia harmadik kötete *Sydenpoltajat* (A szénégetők) címmel, amely a kuruc korba vezeti el az olvasót.

„[...] a három regényt az köti össze, hogy a hősök ugyanabból a Tárkány családból származnak, amelyek őse Árpád idején csatlakozott a magyarokhoz. Mindegyik regény tágas, széles képet rajzol a rokon nép történetéről, amely mint földrajzilag tőlünk távol élő nép történelme a finnek többségének meglehetősen ismeretlen. Ilyeténképpen Järventaus regényeinek jelentősége a néprokonsági munka, a néprokonsági eszme szempontjából abban keresendő, hogy erőteljes magyar hazafiságukkal képesek nem csak megdöbbentően elevenen bemutatni a történelem menetét, hanem képesek sok finn olvasóban meleg együttérzést és őszinte közeledési vágyat kelteni ez iránt a nép iránt, amelynek történelme, - miként a mienk is, - folytonos küzdelem a szabadságért az idegen elnyomók ellen.” (Viljo Tervonen).

Herczeg Mihály

A Bakay-kútnál

(forrás: CsML Hódmezővásárhelyi Fiókleveztár)

adjuk, jeléül annak, hogy megszerettünk... Gondolj ránk te is ezertavas országodban.”

Hazafelé tartva a bécsi gyorsan vetette papírra romantikus költeményét: „Üdvözlét a magyar néphez”... Egy másik versében még reményt is próbál kelteni.

Viljo Tervonen finn tudománytörténész nem sokkal Järventaus 1939-évi halála után „Arvi Järventaus ja Unkari” címmel tanulmányt írt. Ebben a terjedelmes dolgozatban végig vezeti az olvasót, hogyan vált Arvi Järventaus a néprokonság gondolatának megszálottjává. Ne feledjük, elődei is jócskán voltak ezen az úton...

„Alapjában romantikus alkata tette arra legalkalmasabbá, hogy lelkében kikeljen az a mag, amelyet 1928 nyarán a néprokonságot ünneplő Magyarország hintett el. A III. finn-ugor kultúrkongresszus után fogant meg benne a gondolat, hogy ír egy magyar tárgyú történelmi trilógiát.”

Ehhez tanulmányokat, kutatásokat kellett folytatnia, hogy hitelessé

ország legkülönbözőbb múzeumaiban levő, a regény írásához nélkülözhetetlen forrásokat.” [Viljo Tervonen: *Válogatott írásai. A finn-magyar kulturális kapcsolattartás. Magyar-Finn Társaság, Bp. 1996. 36. p.* [Tárkány alakja is minden bizonnyal élő magyar személy mintájára készült” (I. Tárkány Szücs Imre, Nagy Sándor u. 13. sz. lakos.)]

Az első regénye, *Maahantulo* (Honfoglalás) címmel, már 1931-ben meg is jelent. „A regény lapjai a legapróbb részletekig a tárgyalt témakör elmélyült ismeretéről és szorgalmas munkáról tanúskodnak [...] teljesen hitelesen, hihető módon írta le a magyar szokásokat és hiedelmeket, a népi történeket stb.”

Egy újabb utazás után magyar történelmi ismeretei megdöbbentő léptékel gyarapodtak. Új regénye, a *Suava maa* (Füstölő föld), amelyben a Mohács-hoz vezető utat és Magyarországot pusztulását írta le. Ez a regény 1932-ben került ki a nyomdából. A harmadik regénye kicsit késett, mert közben a „Kis falu a világ végén” című lappföld-

Arvi Järventaus

HŐSÖK FÁJA

Sóhajtva nyugszik végre meg,
S kezét előre nyújtva
Beszél magában, lelkesül,
Mosolyg felé a puszta.
Szól: „Itt van most is a sereg,
Melyet harcolni láttam,
Itten lakik a hősi nép,
Mely jött Árpád nyomában”

Isten veled, puszták fia:
Testvéred elmenőben.
Most görnyeszt bár nehéz igaz,
De higgy a szebb jövőben!
A nép, amelynek nyelve zeng,
Mint harci kard acéla,
Föltámad az még, nem lehet
Rút cenkek martaléka!

Finnből fordította: Bán Aladár